

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.6 (3126) ●

● ЧАЦВЕР, 19 лютага, 2009

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Калі ёсць ідэі
Здзейснены праект па камп'ютарызацыі і падключэнні да сеткі Інтэрнэт школ у раёнах, пацярпелых ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС **Стар. 2**

За стагоддзем — стагоддзе
Упершыню выдадзены “Вялікі гістарычны атлас Беларусі” **Стар. 3**

Саламяныя скарбы
У Быхаўскай школе мастацкіх рамёстваў вучаць паважаць даўнія традыцыі **Стар. 4**

Прысвечана Адаму Міцкевічу

210 гадоў таму на Навагрудчыне нарадзіўся геній славянскай і сусветнай літаратуры Адам Міцкевіч. У сувязі з гэтым юбілеем пабачыў свет альбом, заснаваны на калекцыі паштовак лаўрэата прэміі “За духоўнае адраджэнне” Уладзіміра Ліхадзедава пад назвай “Адам Міцкевіч на паштоўках канца XIX – пачатку XX стагоддзя”. Усяго ў альбом увайшло 396 паштовак, выдадзеных як у Расійскай дзяржаве, так і за мяжой. Тэксты ў альбоме падаюцца на беларускай, польскай, рускай і англійскай мовах.

Дзяіна Грышанава

У кнізе — чатыры раздзелы: “Зямля Навагрудская, Краю мой родны”, “Радзіма пашырае свае межы” (пра гады, праведзеныя паэтам у Віленскім універсітэце і на выгнанні), “Пэндзлем, разцом і пяром” (пра творы, якія прысвечалі Міцкевічу і яго спадчыне мастакі, скульптары і пісьменнікі) і “Да вяршыняў славы” (пра ўшанаванне памяці нашага суайчынніка). Кожнаму раздзелу папярэднічаюць уступы-эсэ Адама Мальдзіса, дзе сцісла разглядаюцца жыццё і творчасць пісьменніка, вызначаюцца этапы развіцця яго нацыянальнай самаідэнтыфікацыі: спачатку — патрыёт “малой радзімы” Навагрудчыны, потым — гістарычнай Літвы, урэшце — усёй былой Рэчы Паспалітай, усяго славянства, усёй Еўропы, чалавецтва.

У Дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адбылася прэзентацыя унікальнага выдання. На ёй прысутнічалі

На выставе ў музеі — рэпрадукцыі з найбольш арыгінальных паштовак

паслы Польшчы і Украіны ў Беларусі, прадстаўнікі міністэрстваў замежных спраў, інфармацыі, культуры, вучоныя, журналісты, работнікі бібліятэк і музе-

яў. Уладзімір Ліхадзедаў і Адам Мальдзіс падрабязна ахарактарызавалі альбом, расказалі аб рабоце над ім. Затым прысутныя аглядзелі выставу рэпрадукцый з

найбольш рэдкіх паштовак.

Альбом падрыхтаваны пры садзейнічанні рэдакцыі газеты “СБ” — Беларусь сёння і Польскага інстытута ў Мінску.

Стасункі дзеля здароўя

Юлія Ваніна

Да пачатку летняга сезона будучы дасягнуты пагадненні аб аздараўленні дзяцей за мяжой.

Як паведамілі ў Міністэрстве адукацыі Беларусі, адзін з такіх дагавораў ужо заключаны з Італіяй. Станоўчы вопыт будзе выкарыстаны і ў перагаворах з іншымі краінамі. Так, ірландскі бок прааналізаваў беларуска-італьянскі дакумент, пасля чаго быў распрацаваны аналагічны дагавор — яго намечана

падпісаць у бліжэйшы час. Да пачатку летняга сезона плануецца падпісаць таксама дагаворы на аздараўленне беларускіх дзяцей з Германіяй, Вялікабрытаніяй, Швецыяй, Швейцарыяй, Бельгіяй, Францыяй, магчыма, Іспаніяй. У Мінадукацыі нагадалі, што ў жніўні 2008 года адпаведны праект дагавора быў накіраваны таксама ў ЗША, Канаду і некаторыя іншыя краіны, але адказу адтуль не паступала.

Традыцыйна на аздараўленне за мяжу выезджаюць дзеці-сіроты, дзеці,

Дзіцячыя ўсмешкі — клопат дарослых

якія засталіся без апекі бацькоў, дзеці, якія пражываюць на забруджаных пасля чарнобыльскай

аварыі тэрыторыях — у асноўным гэта Гомельская і Магілёўская вобласці. У 2008 годзе аздараўленне

за мяжой прайшлі 38 тысяч беларускіх дзяцей, з іх амаль 27 тысяч у летні перыяд. Найбольшую колькасць дзяцей традыцыйна прымалі такія краіны, як Італія, Германія, Іспанія, Вялікабрытанія, Ірландыя. Сёлета, магчыма, крыху зменшыцца колькасць дзяцей, якіх запрасяць на аздараўленне за мяжу. Гэта абумоўлена ўплывам сусветнага фінансавага крызісу, таму што дзяцей на летнія канікулы ў асноўным запрашаюць сем'і з сярэднім дастаткам.

ВЕСТКІ

Шчыры і адкрыты дыялог

Максім Крыловіч

Грамадска-кансультатыўны савет пры Адміністрацыі Прэзідэнта Беларусі правёў першае пасяджэнне.

У склад савета ўвайшлі прадстаўнікі розных грамадскіх аб'яднанняў, палітычных партый і іншых грамадска-палітычных арганізацый краіны. Адкрываючы сустрэчу, старшыня савета, кіраўнік Адміністрацыі Прэзідэнта Уладзімір Макей падкрэсліў, што ў краіне створана унікальная пляцоўка для абмену рознымі, у тым ліку палярнымі, думкамі і для выпрацоўкі прымальных прапаноў па развіцці грамадства.

“Адназначна заяўляю: у аснове стварэння гэтай структуры — шчырае імкненне сабраць кола канструктыўна настроеных людзей, якія не маюць палітычнай зашоранасці, з той мэтай, каб абмеркаваць актуальныя пытанні развіцця беларускага грамадства. Пры гэтым абмяркоўваць адкрыта і шчыра”, — падкрэсліў У.Макей.

Прадстаўнікі грамадзянскага грамадства, у тым ліку якія маюць апазіцыйны пункт гледжання, адзначылі важнасць стварэння савета, актуальнасць задач, што стаяць перад імі, і выказалі гатоўнасць удзельнічаць у абмеркаванні надзённых тэм, якія датычацца развіцця дзяржавы і грамадства, і выпрацоўваць дзейсныя рэкамендацыі.

Удзельнікі сустрэчы разгледзілі арганізацыйныя моманты, звязаныя з дзейнасцю савета, выступілі са сваімі прапановамі і абмяняліся думкамі. Плануецца, што наступнае пасяджэнне адбудзецца ў сакавіку і будзе прысвечана выпрацоўцы новых падыходаў у рэалізацыі стратэгіі эканамічнага развіцця краіны, у тым ліку ў перыяд сусветнага фінансавага крызісу.

Грамадска-кансультатыўны савет створаны ў студзені 2009 г. Яго асноўная мэта — абмеркаванне актуальных пытанняў развіцця дзяржавы і грамадства, выпрацоўка прапаноў па больш актыўным ўключэнні Беларусі ў агульнасусветныя працэсы, удасканаленні напрамкаў сацыяльна-эканамічнага і палітычнага развіцця краіны.

Калі ёсць ідэі

Здзейснены праект па камп'ютарызацыі і падключэнні да Інтэрнэта школ у раёнах, пацярпелых ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС

Праект рэалізаваны ў рамках супрацоўніцтва Міністэрства сувязі і інфарматызацыі, упраўленняў адукацыі Гомельскага і Магілёўскага абласных выканаўчых камітэтаў, кампаніі "Сувязьінфармсервіс" і Швейцарскага ўпраўлення па развіцці і супрацоўніцтве ў Рэспубліцы Беларусь.

За тры гады (першы этап міжнароднага праекта завершаны ў 2007 годзе, другі — у 2008-м)

Добра абсталяваныя камп'ютарныя класы — характэрная рыса многіх беларускіх школ

сучасныя камп'ютарныя класы з праекцыйным абсталяваннем устаноўлены ў дзевяці школах Гомельскай і ў 15 школах Магілёўскай абласцей. У навучальных установах створаны высокаэфектыўныя лакальныя камп'ютарныя сеткі, якія адпавядаюць сучасным патрабаванням. Яны прызначаны для аб'яднання аўтаматызаваных

рабочых месцаў у адзіную сетку з падключэннем да сеткі Інтэрнэт. "Камп'ютарызацыя школ будзе садзейнічаць развіццю адукацыйнага працэсу ў сельскіх школах пацярпелых раёнаў. Спадзяюся, што ў будучыні мы зможам ажыццявіць шмат цікавых і карысных пачынанняў", — адзначыў міністр сувязі і інфар-

матызацыі Мікалай Панцялей на сустрэчы з прадстаўнікамі арганізацый-выканаўцаў праекта.

Як удакладніў кіраўнік Швейцарскага ўпраўлення па развіцці і супрацоўніцтве Дзітрых Дрэйер, на працягу трох гадоў устаноўлена 350 камплектаў камп'ютараў. "Ужо ёсць новыя ідэі, і яны павінны ажыццявіцца", — дадаў ён.

ГЕОРГІЙ ШАБЛЮК

Энергічны падыход

Вольга Бяляўская

Нацыянальная акадэмія навук Беларусі плануе пашыраць супрацоўніцтва з Фондам грамадскіх даследаванняў і распрацовак ЗША (CRDF), паведамляе БелТА.

НАН Беларусі адправіла ў CRDF праект пагаднення, які цяпер там узгадняецца. "Пакуль гэты дакумент не падпісаны, мы можам працаваць па асобных праектах, кантрактах і паралельна займацца падрыхтоўкай пагаднення аб супрацоўніцтве", — заявіў на сустрэчы з прадстаўнікамі фонду старшыня Прэзідыума НАН Беларусі Міхаіл Мясніковіч.

У сваю чаргу член Савета дырэктараў CRDF, сапраўдны член Нацыянальнай акадэміі тэхнічных навук ЗША Альберт Вествуд адзначыў, што Фонд гатовы ўмацоўваць супрацоўніцтва з Беларуссю. Такі вопыт ужо ёсць. "Мы ўсталявалі моцныя кантакты з Аб'яднаным інстытутам праблем інфарматыкі НАН Беларусі і плануем іх развіваць", — сказаў ён. Фонд можа ўзаемадзейнічаць з НАН Беларусі ў сферы распрацоўкі інавацый і ў галіне абмену навукоўцамі. "Мы гатовы прымаць у сябе маладых навукоўцаў вашай акадэміі, што будзе выгадным для абодвух бакоў", — сказаў Альберт Вествуд, адзначыўшы высокі ўзровень падрыхтоўкі маладых беларускіх вучоных. Іх аптымізм і энергія ўразілі амерыканскіх экспертаў.

Адметнасці народнай дыпламатыі

У Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі адбылася сустрэча з парламентарыямі

Іван Ждановіч

Дом дружбы гасцінна сустрэкаў прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу. Калі дакладней, гэта была ў поўным складзе камісія па міжнародных справах і сувязях з СНД Палаты прадстаўнікоў. Удзельнічала ў пасяджэнні і старшыня камісіі па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы Савета Рэспублікі Ніна Мазай.

«Я ўпэўнены, што народная дыпламатыя, якой займаецца таварыства, яго актыў — гэта дыпламатыя найбольш фундаментальная і грунтоўная, — адзначыў на сустрэчы старшыня камісіі па міжнародных справах і сувязях з СНД Палаты прадстаўнікоў Сяргей Маскевіч. — Парламент вельмі зацікаўлены ў супрацоўніцтве. Увогуле ж сёння народная дыпламатыя мае асаблівае значэнне для развіцця міжнародных кантактаў». Ён сказаў, што камісія ініцыявала сустрэчу у ДOME дружбы для таго, каб ведаць аб праблемах, якія ўзнікаюць у практычнай рабоце таварыства, і больш цесна супрацоўнічаць з гэтай грамадскай арганізацыяй.

Расказваючы пра гісторыю арганізацыі, якая пачыналася ў 1926 г., старшыня Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі Ніна Іванова з гонарам падкрэсліла, што ініцыятарамі яго стварэння былі Янка Купала, Якуб Колас, Цішка Гартны, іншыя прадстаўнікі нацыянальнай інтэлігенцыі. "Па лініі таварыства

Беларусь наведвалі дэлегацыі з розных краін, і таму сёння ў нас так шмат шчырых сяброў па ўсім свеце", — адзначыла Н.Іванова. Цяпер у ДOME дружбы дзейнічае 37 нацыянальных таварыстваў дружбы, моцны актыў, рэалізуецца шмат цікавых праграм.

Падчас абмеркавання кірункаў супрацоўніцтва Ніна Іванова прапанавала арганізоўваць сустрэчы ў ДOME дружбы з гасцямі, якія наведваюць Беларусь па запрашэнні парламента. Увогуле ж таварыства адкрыта для ўсебаковых стасункаў з парламентарыямі, гатова дзяліцца сваімі напрацоўкамі, вопытам работы.

Таварыства на сустрэчы і пра неабходнасць больш цеснага супрацоўніцтва з беларускай дыяспарай. У прыватнасці, старшыня камісіі па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы Савета Рэспублікі Ніна Мазай, спасылаючыся на вопыт работы паслом у Канадзе, падкрэсліла, як важна нашым суайчыннікам за мяжой падчас перапісаў насельніцтва канкрэтна ўказваць сваю нацыянальную прыналежнасць, утвараць арганізацыйныя структуры, праводзіць культурна-асветніцкую работу. Інакш яны проста губляцца ў асноўным этнасе. Перспектыўным можа быць і эканамічнае супрацоўніцтва прадстаўнікоў дыяспары з Беларуссю. "Людзі, трапіўшы за мяжу, часта спрабуюць усталя-

Ніна Іванова і Сяргей Маскевіч

вацца там, наладжваючы сувязі з той краінай, адкуль прыехалі, — разважала Н.Мазай. — А значыць, варта думаць пра стварэнне асацыяцыі, якія будуць садзейнічаць развіццю эканамічных стасункаў. Канешне, каб яны працавалі — патрэбны сродкі. За мяжою гранты выдзяляюцца пад канкрэтныя праекты: скажам, на арганізацыю нацыянальнай школы, ці на падрыхтоўку нейкага выдання, ці на творчы калектыў... Трэба спачатку праявіць сябе, пачынаць нешта рабіць самім, перш чым спадзявацца на чыюсьці дапамогу".

Парламентарыі паабяцалі прааналізаваць усе меркаванні і прапановы, што прагучалі ў ДOME дружбы, і больш актыўна падключаць супрацоўнікаў таварыства да сваіх праектаў і праграм.

Хто стане лаўрэатам?

Жанна Катлярова

Вызначаюцца кандыдаты на прэмію Саюзнай дзяржавы.

Як паведаміў першы намеснік міністра культуры Уладзімір Рылатка, сярод прэтэндэнтаў на прэмію Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва за 2009-2010 гады ад творчай інтэлігенцыі Беларусі — кінарэжысёр Галіна Адамовіч, народныя мастакі Беларусі Леанід Шчамялёў і Леў Гумілеўскі. Акрамя таго, на суісканне прэміі вылучаецца беларуска-расійскі творчы калектыў у складзе дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі Уладзіміра Пракапцова і дырэктара Трацякоўскай галерэі Валянціна Радзівонава. Цырымонія ўручэння прэмій лаўрэатам адбудзецца ў 2010 годзе на адкрыцці міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску".

Нагадаем, што прэмія Саюзнай дзяржавы была заснавана ў 1996 г., традыцыйна яна ўручаецца на фестывальнай сцэне ў Віцебску. Упершыню прэмія Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва была ўручана ў 2002 г. заслужанаму дзеячу мастацтваў Беларусі Аляксею Дудараву, народнаму пісьменніку Беларусі Івану Шамякіну і народнаму артысту Расіі Аляксею Пятрэнку. У розныя гады лаўрэатамі прэміі сталі таксама кампазітар, народная артыстка Расіі Аляксандра Пахмутава, народны артыст Расіі Аляксандр Калягін, народны мастак Расіі Валянцін Сідараў, Герой Беларусі, народны мастак БССР і СССР Міхаіл Савіцкі, народны артыст БССР і СССР Расціслаў Янкоўскі, галоўны рэдактар часопіса "Наш современник" Станіслаў Куняеў.

Доўгае жыццё

Тытул найстарэйшых жыхарак краіны належыць Ганне Паўлаўне Рагель і Адэлі Іванаўне Баркоўскай.

Ганна Рагель нарадзілася ў вёсцы Белья Маладзечанскага раёна ў 1889 г. (4 ліпеня 2008 года адзначыла 119-годдзе). Цяпер пражывае ў Маладзечна разам з дачкой. Адэля Баркоўская (дата нараджэння — 1 ліпеня 1893 г.) жыве ў вёсцы Дуновік Талачынскага раёна Віцебшчыны разам з дачкой, пачувае сябе даволі надрэнна для сваіх гадоў, а даглядае бабулю яе ўнук.

Прадстаўніц слабай паловы сярод беларускіх доўгажыхароў у 6,5 раза больш, чым мужчын: 100-гадовую ўзроставую планку пераадолелі 575 жанчын і 88 мужчын. А ва ўзроставай групе старэй за 110 гадоў — толькі жанчыны (ix 15).

Па дадзеных на 1 студзеня 2009 г., 100-гадовую мяжу перайшлі 663 жыхары Беларусі. Сярод рэгіёнаў краіны больш за ўсе доўгажыхароў налічваецца ў Гродзенскай вобласці (159 чалавек ва ўзросце старэй за 100 гадоў). На другім месцы — Мінская вобласць (114), на трэцім — Брэсцкая (103). На Віцебшчыне пражываюць 87 чалавек, якія адзначылі векавы юбілей, у Гомельскай вобласці — 76, у Мінску — 68.

За стагоддзем — стагоддзе

Упершыню выдадзены “Вялікі гістарычны атлас Беларусі”

Наталля Пісарава

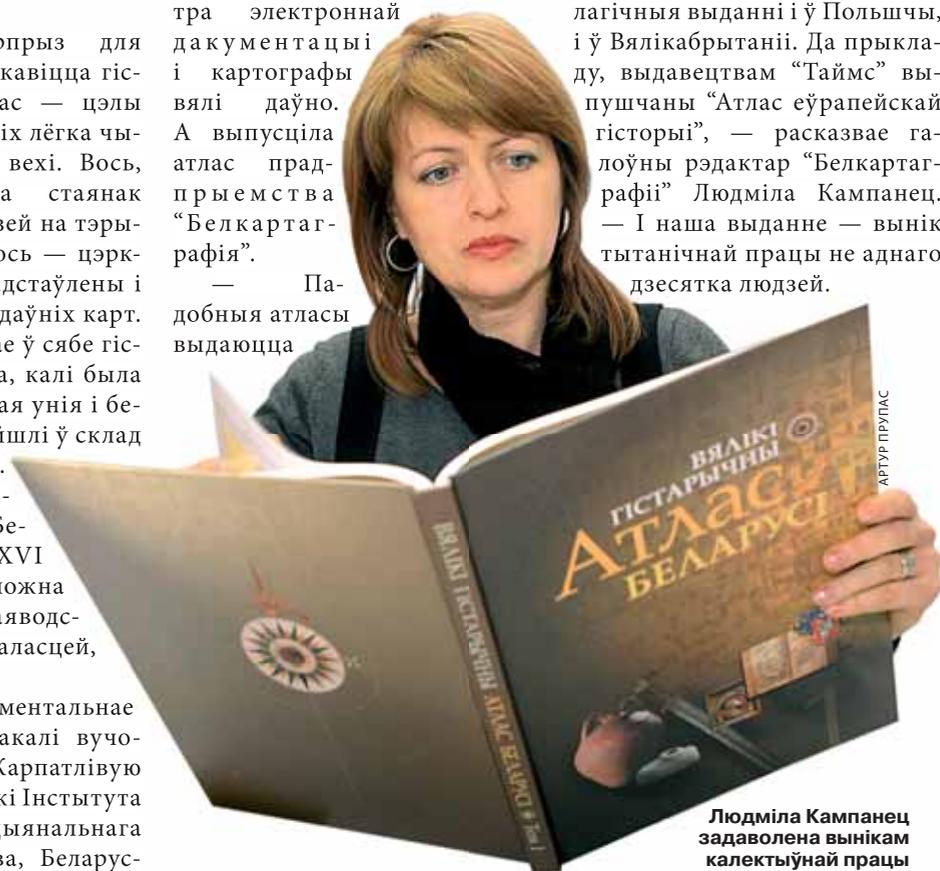
Прыемны сюрпрыз для тых, хто ўсур’ез цікавіцца гісторыяй. Гэты атлас — цэлы зборнік карт, па якіх лёгка чытаюцца асноўныя вехі. Вось, напрыклад, карта стаянак першабытных людзей на тэрыторыі краіны. А вось — цэркваў і касцёлаў. Прадстаўлены і рэпрадукцыі старадаўніх карт. Першы том уключае ў сябе гісторыю да 1569 года, калі была прынята Люблінская унія і беларускія землі ўвайшлі ў склад Рэчы Паспалітай. Вянчае выданне генеральная карта “Беларускія землі ў XVI стагоддзі”. На ёй можна знайсці цэнтры ваяводстваў, павеатаў, валасцей, мястэчкі і сёлы.

Гэтае фундаментальнае выданне вельмі чакалі вучоныя, выкладчыкі. Карпатлівую работу супрацоўнікі Інстытута гісторыі НАН, Нацыянальнага гістарычнага архіва, Беларус-

кага навукова-даследчага цэнтра электроннай дакументацыі і картографы вялі даўно. А выпусціла атлас прадпрыемства “Белкартаграфія”.

— Падобныя атласы выдаюцца

раз у паўстагоддзя! Ёсць аналагічныя выданні і ў Польшчы, і ў Вялікабрытаніі. Да прыкладу, выдавецтвам “Таймс” выпушчаны “Атлас еўрапейскай гісторыі”, — расказвае галоўны рэдактар “Белкартаграфія” Людміла Кампанец. — І наша выданне — вынік тытанічнай працы не аднаго дзесятка людзей.

Людміла Кампанец задаволена вынікам калектыўнай працы

Падарунак для старажытнага горада Полацка

Дзіяна Курыла

Цікавы праект рэалізуе клуб “Рошва”.

Капсула з чырвонай зямлёй Аргенціны з’явілася на Полацкім аб’яргу. Разам з пано для гіганцкага палотнішча яе прыслалі нашчадкі беларусаў-эмігрантаў з горада Абера правінцыі Місьёнес. Як раскажала кіраўнік клуба “Рошва” пры Полацкім гарадскім Доме рамёстваў Ніна Ярмах, рукатворны Полацкі аб’ярг прырастае ўсё новымі творамі майстроў пэчварка. Яго першая дэманстрацыя адбылася ў 2007 годзе, калі Полацк святкаваў 1145-годдзе.

Тады плошча палотнішча, складзенага з пано памерам 45x45 см, была 70 квадратных метраў, а цяпер яна значна павялічылася. Аб’ярг складаецца з 427 квадратаў, зробленых майстрыхамі з розных краін: Беларусі, Расіі, Германіі, Латвіі, Літвы, Украіны, Казахстана, Даніі, Малдовы, Балгарыі, Эстоніі. Цікаваць да праекта праявілі ў Кубе, Венесуэле і Японіі. Нядаўна ўнікальны твор народных

Фрагмент Полацкага аб’ярга

майстроў пасля працяглага падарожжа па гарадах Віцебшчыны вярнуўся ў Полацк. Яго можна ўбачыць у Доме рамёстваў.

Ідэя стварэння незвычайнага падарунка роднаму гораду належыць Ніне Ярмах і яе вучаніцам — членам клуба “Рошва”. У славян аб’яргам раней магла служыць любая рэч, а калі яна да таго ж была зроблена сваімі рукамі, з чыстым сэрцам і светлымі намерамі, то сіла яе павялічвалася ў шмат разоў, верылі яны. Вось і працягваюць у клубе “Рошва” работу над аб’яргам для самага старажытнага горада Беларусі.

Як фарміраваўся этнас

Роздум паводле дысертацыі Юрыя Внуковіча і Ірыны Вырвы

Адам Мальдзіс

Ад ранейшых часоў, калі я працаваў у Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, у мяне засталіся розныя абавязкі, так сказаць, грамадскага характару: удзельнічаць у рабоце савета па абароне літаратурна-навуковых дысертацый, выступаць апанентам на пасяджэннях іншых саветаў. Што казаць, часам сустракаюцца працы апісальныя, проста сумныя. Слухаючы іх абмеркаванне, іншым разам узнікае жаданне дастаць з партфеля кніжку і не заўважаючы пачытаць нешта больш цікавае. Ды гэтыя не дазваляюць трэба ж мець уласную думку пры галасаванні.

Аднак пры першай сёлетняй абароне ў Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы НАН Беларусі па спецыяльнасці “этнаграфія, этналогія і антрапалогія” такое жаданне не магло ўзнікнуць, таму што тэмы дысертантамі былі выбраны першасныя, матэрыял абагульняўся раней невядомы або нераспрацаваны і таму наводзіў на роздум. Юры Внуковіч упершыню ў беларускай навуцы комплексна ахарактарызаваў “Літоўскую этнічную групу Рэспублікі Беларусь” (па маім меркаванні, групу лепш было б называць супольнасцю). А Ірына Вырва выбрала тэму, вонкава чыста навуковую, далёкую ад сучаснасці: традыцыйныя жывёльныя вобразы ў беларускім і нямецкім фальклору.

І, тым не менш, праца І. Вы-

рвы, як і Ю. Внуковіча, выклікала вялікую цікавасць у зале, атрымала высокую ацэнку кіраўнікоў дысертантаў і афіцыйных апанентаў. Што дагэтушца даследавання пра літоўцаў, то ўсе падкрэслівалі яго наватарскі характар. Спынюся толькі на адным аспекце. Усе ведаюць, што ў Гродзенскай вобласці — Астравецкім і Воранаўскім раёнах — ёсць энклавы (тэрыторыі масавага пражывання) карэннага літоўскага насельніцтва (Гервяты, Рымдзюны, Гіры, Пеляса). Але для многіх было навіной, што літоўскія вёскі (Малькаўка, Суслаўка, Каменка, Каралёўск, Сафейск і іншыя) існавалі і існуюць на Магілёўшчыне ды Віцебшчыне. Адкуль яны там узліся? Ю. Внуковіч ўстанавіў, што калі ў канцы XIX — пачатку XX стагоддзя беларусы масава, вёскамі перасяляліся ў Сібір, то тыя землі зноў жа вёскамі куплялі літоўцы, у якіх перанаселенасць была яшчэ большая, а цана на зямлю яшчэ вышэйшая.

У 1920–1930-х гадах у гэтых паселішчах існавалі нацыянальныя калгасы, дзейнічалі літоўскія школы і клубы. Для іх у Мінску выдавалася газета “Raudonasis artojas” (“Чырвоныя араты”), падручнікі і мастацкія кнігі. З гэтых вёсак выйшлі многія літоўскія дзеячы (напрыклад, колішні старшыня Савета Міністраў Лі-

тоўскай ССР Юозас Манюшыс — з Малькаўкі).

Скрупулёзна даследаваў дысертант гісторыю і паўсядзённы побыт карэнных літоўцаў Гро-

Троіцкі касцёл у Гервятах, дзе засяроджваецца жыццё літоўскай супольнасці Астравеччыны. З карціны Алега Драбшэўскага.

дзеншчыны, якія захавалі многія больш традыцыйныя рысы мовы, фальклору, рамёстваў, чым насельніцтва ў этнічнай Літве, якое іх ужо згубіла. Дарэчы, пра гэты падрабязна гаворыцца ў зборніку “Гервечай=Гервяты”. У Рымдзюнах дзейнічае Літоўскі культурна-асветніцкі цэнтр з паралельнымі літоўскай і беларускай школамі,

музейнай экспазіцыяй, мастацкім калектывам. А ў Гервятах літоўская мова гучыць у неагатычным касцёле, акружаным сапраўдным батанічным садамі. З гэтай святай звязаны лёс многіх дзеячаў літоўскай культуры, арцыбіскупа Сцепанавічуса.

У сваім выступленні на абароне я падкрэсліў, што праца Ю.Внуковіча павінна пакласці пачатак цэлай серыі падобных этналагічных даследаванняў. На чарзе — польская, украінская татарская, яўрэйская і іншыя супольнасці і нават грэкі, якія кампактна пражываюць у Маладзечне.

Ірына Вырва нібыта на ніякія сенсацыі не прэтэндавала. Яна ўзяла вельмі архаічныя беларускія фальклорныя вобразы каня, ката, казы і параўнала іх з аналагічнымі постацямі нямецкага фальклору. Паміж імі нечакана аказалася вельмі многа агульнага, характэрнага толькі для гэтых двух непамежных народаў, што цяжка паддавалася лагічнаму тлумачэнню.

І тут мне прыгадалася сенсацыйная кніжка рускага даследчыка Міхаіла Галдзьянкова “Русь, іншая гісторыя: Украіна, Беларусь, Літва”, толькі што выдадзеная ў Мінску. Аўтар задумаўся над пытаннямі: чаму жыхары Навагрудчыны аж да 1950 года называлі свае землі Літвой, чаму Пушкін

назваў Літвой Беларусь? І, абапіраючыся на многія ранейшыя крыніцы, прышоў да вываду, што тэрмін Літва ўтварыўся... на поўначы Германіі — там, дзе на марскім узбярэжжы горад Лютэнбург. А потым славяне-літвіны перасяліліся на сённяшнія беларускія землі, раней занятыя балтамі і, яшчэ даўней, угра-фінамі. Раней, як вядома, гістарычная Літва распасціралася аж да Оршы, сённяшняя ж этнічная Літва іменавалася тады Жамойцой, Жмудзю або Самагіціяй.

Таму лёгка было даводзіць мне ў сваім выступленні, што дысертацыя Ірыны Вырвы — атожылак сапраўднай даследчыцкай “залатой жылы”. Застаецца цяпер “дробязь”: параўнальным чынам устанавіць, а як жа гэтыя архаічныя вобразы каня, ката і казы (а яшчэ свінні і авечкі) трактуюцца ў фальклору лужыцкіх сербаў і кашубаў, якія засталіся як славянскія народы на сваёй прародзіме, у казках рускіх, польскіх, індыйскіх. Карцей, вырысоўваецца цэлы навуковы кірунак, які дапаможа больш дакладна вызначыць, дзе ж знаходзілася прародзіма беларусаў.

Такім чынам, Літва — і гістарычная, і этнічная — выступіла ў абодвух даследаваннях ў ролі своеасаблівага мосціка паміж Усходам і Захадам, славянскім і германскім светам. Абедзве працы будуць садзейнічаць высвятленню генетычнага паходжання і этнічнага складу сённяшняй беларускай дзяржавы. А зразумелае становіцца больш бліжкім.

Саламяныя скарбы

У Быхаўскай школе мастацкіх рамёстваў вучаць паважаць традыцыі

Аляксандр Калеснікаў

Дзіцячая школа мастацкіх рамёстваў, якая летась адкрылася ў Быхаве — адна з тых, дзе ў праграму навучання ўваходзяць гісторыя мастацтваў, малюнак, жывапіс, кампазіцыя... Знаёмства з гэтымі прадметамі дапамагае вучням не проста пра нік-нуцца

народнай культуры, але і развіць адчуванне прыгажосці, нават выбраць будучую прафесію. Тут дзяцей знаёмяць з рознымі відамі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва: саломалляцтвам, аплікацыяй, з гафтам (мастацкай

вышыўкай) саломкай па тканіне і іншымі. А далей творчы шлях вучня складваецца ў адпаведнасці з яго асабістым інтарэсам.

Паколькі на Магілёўшчыне летась быў Год рамёстваў, то майстры і настаўнікі школы праводзілі семінары, майстар-класы. З поспехам прайшлі конкурсы па саломалляцтву, па пашыве беларускіх нацыянальных строяў. Самі ж выкладчыкі, як сказала Ірына Кухціна, дырэктар школы мастацкіх рамёстваў, папрацавалі вельмі крэатыўна: пашылі арыгінальныя дзявочы і дзіцячы касцюмы Быхаўскага строю, скарыстоўваючы пры гэтым даўнія ўзоры, а таксама тэхніку аўтэнтчнага гафту.

У дырэктара школы мастацкіх рамёстваў І.Кухціной (справа) і выкладчыцы Ю. Жалабкевіч свая любоў да саломкі

“Буслік” набірае вышыню

Тысячы школьнікаў удзельнічаюць у конкурсе-гульні па беларускай мове

Па ўсім свеце штогод 21 лютага адзначацца Міжнародны дзень роднай мовы — ён заснаваны па рашэнні ЮНЕСКА. Адным з цікавых мерапрыемстваў у шэрагу іншых стане і масавы конкурс “Буслік”, які праводзіць грамадскае аб’яднанне “Беларуская асацыяцыя “Конкурс”.

— Штогадовы конкурс для школьнікаў “Буслік” мы запускаем ужо ў шосты раз, — гаворыць кіраўнік асацыяцыі Генадзь Няхай. — Нагадаю, што яшчэ ў 1994 годзе мінскія школьнікі ўпершыню ўдзельнічалі ў

матэматычным конкурсе “Кенгуру”, арганізаваным Асацыяцыяй матэматыкаў Францыі і ЮНЕСКА. Старт быў нядрэнным. Узяўшы за аснову тую “мадэль конкурсу”, а таксама фармат “Рускага мядзведзіка” (расіяне арганізавалі яго для аматараў рускай мовы і літаратуры) мы прыдумалі і сваю.

Генадзь Уладзіміравіч, настаўнік фізікі і матэматыкі, амаль 15 гадоў займаецца з аднадумцамі гэтай справай. Цяпер асацыяцыя

пры падтрымцы Міністэрства адукацыі праводзіць займальныя спаборніцтвы “Зубраня”, “Жураўлік”, “Лінгвісцёнак”, “Інфамышка” і іншыя — па розных прадметах. Конкурс “Буслік” арганізатары пачалі праводзіць па просьбе настаўнікаў беларускай мовы. Летась у ім удзельнічала больш за 90 тысяч вучняў па ўсёй краіне. І сёлета, упэўнены мой суразмоўца, будзе прыкладна столькі ж.

Варта заўважыць, што ў адрозненне ад алімпіяд

конкурс “Буслік” адкрыты для ўсіх вучняў і праводзіцца ў цікавай гульнівай форме.

— Думаю, з цягам часу “Буслік” “даляціць” і да тых школ у замежжы, дзе вывучаюць беларускую мову нашы юныя суайчыннікі, — упэўнены Г.Няхай. — Я ведаю, у прыватнасці, што ёсць вялікі інтарэс да гульні-конкурсу ў дзяцей і педагогаў з Польшчы, Літвы, Латвіі. Між іншым, у нашым конкурсе па фізіцы “Зубраня” ўдзельнічала шмат вучняў з расійскіх рэгіёнаў.

Дзівосны свет уражанняў

Юлія Ваніна

Маленькія гісторыі паэтэсы Наталлі Ігнаценкі прыйдуцца да душы і дарослым, і дзецям.

Міжнародная кніжная выстава-ярмарка “Кнігі Беларусі-2009” стала не толькі папулярным святам для ўсіх аматараў чытання, але і адкрыла новыя імёны ў літаратуры. Так лічыць вядомы паэт і публіцыст, ганаровы сябар Саюза пісьменнікаў Беларусі Навум Гальпяровіч, і пра гэта ён гаворыць на прэзентацыі зборніка маладой паэтэсы Наталлі Ігнаценкі “Аквамарын. Маленькія гісторыі ў вершах”.

Па словах пісьменніка, убачыць светлае і прыгожае ў самым будзённым дні, у звычайным учынку дзіцяці — гэта незвычайны дар чалавеку ад Бога. Уменне аўтара заўважаць дзіўныя нюансы, здавалася б, звыклых з’яваў і падзей, захапляцца прыгажосцю і непаўторнасцю свету, цэлла і шчыра апісваць свае назіранні — усё гэта падкупляе ў творчасці Наталлі Ігнаценкі, адзначыў Н.Гальпяровіч.

“Маленькія гісторыі...” Наталлі Ігнаценкі, выпушчаныя ў выдавецтве “Пачатковая школа”, прыйдуцца да душы і дарослым, і дзецям, — упэўнена галоўны рэдактар часопіса “Мала-

досць” Раіса Баравікова. — Усе вершы чытаюцца з цікавасцю, у кожным прысутнічае нейкая разыначка, асабліва сюжэтная рыска”.

Як падзялілася аўтар кнігі, усё яе жыццё ў сілу сямейных акалічнасцяў складаецца з паездак, пераездаў і вандраванняў. “Неяк мне давялося пабываць у скарбніцы Венскага імператарскага палаца. Там захоўваецца дзівосны аквамарын, святло якога так на мяне падзейнічала, што я апісала сваё ўражанне ў вершах”, — распавяла Наталля. У зборніку ёсць праўдзівыя і выдуманыя гісторыі, назіранні за прыродай і людзьмі.

Фрагмент гравюры “Асада Бярэсця шведамі ў 1657 годзе”

Першая выява

Вольга Кабяк

Брэсцкі абласны краязнаўчы музей набыў арыгінальны адбітак гравюры Эрыка Дальберга.

Нядаўна ў музеі з’явіўся экспанат, які ўяўляе з сябе вялікую гістарычную каштоўнасць і цесна звязаны з гісторыяй горада: адбітак гравюры Эрыка Дальберга “Асада Бярэсця шведамі ў 1657 годзе”. Супрацоўнікі музея спачатку правялі перамовы з прыватным калекцыянерам аб набыцці рарытэта. Станоўчае заключэнне аб яго сапраўднасці даў вядомы беларускі графік брастаўчанін Леў Алімаў. Было атрымана і заключэнне калекцыянера з Гродна, які мае ў сваім зборы падобны адбітак.

Нагадаем, што твор, пра які ідзе гаворка, адносіцца да пачатку XVIII ст. “На ім адлюстравана асада горада саюзнымі войскамі Швецыі, Трансільваніі і Прусіі пад кіраўніцтвам шведскага караля Карла X Густава”, — удакладніў старшы на-

вуковы супрацоўнік музея Яўген Сідарук.

Эрык Дальберг (1625–1703) — шведскі ваенны інжынер-фартыфікатар, мастак-баталіст. Яго прафесійная дзейнасць была цесна звязана з Бярэсцем. Тут ён кіраваў работай групы картографіаў, быў камісарам шведскага караля Карла X падчас прыняцця рашэння аб здачы Бярэсця. Гравюра Эрыка Дальберга “Асада Бярэсця шведамі ў 1657 годзе” ўпершыню была апублікавана ў кнізе нямецкага гісторыка, філосафа Самуэля Пуфендорфа, выдадзенай у 1696 годзе. Другое выданне кнігі ўбачыла свет у першай чвэрці XVIII ст. Характэрна, што здымкі з гравюры Дальберга прысутнічаюць практычна ва ўсіх гістарычных працах, прысвечаных Брэсту. Яна з’яўляецца першым па часе малюнкам старога горада.

Адбітак гравюры быў набыты музеям на інтэрнэт-аукцыёне аднаго з нямецкіх інтэрнэт-магазінаў, які займаецца продажам старадрукаў і гравюр.

Вабіць самабытнасць

Марат Гаравы

У Смаргонскім краязнаўчым музеі прыкметнай з’явай стала выстава твораў сакральнага жывапісу вядомага беларускага і літоўскага мастака Пётры Сергіевіча.

Асноўную частку экспазіцыі складалі 30 эскізаў роспісаў касцёлаў у Смаргоні, вёсках Жодзішкі і Солах Смаргонскага раёна, створаных Пётрам Сергіевічам у 1930-х гадах. Частка экспануемых твораў дэманстравалася на выставе ў Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Вясной мінулага года стан гэтых роспісаў абследавалі беларускія мастакі Віктар Маркавец і Ігар Бархаткаў пад кіраўніцтвам доктара філалагічных навук Арсена Ліса. “Лепш усяго захаваліся роспісы ў Жодзішках. У Солах фрэскі захаваліся часткова, а ў Смаргоні замаляваны”, — паведаміла куратар выста-

Пётра Сергіевіча. Дарогай жыцця. 1936 г.

вы Тацяна Гаранская. Па словах мастацтвазнаўцы, выстава, на якой былі таксама прадстаўлены шматлікія публікацыі пра мастака і каталог яго выстаў, павінна была прыцягнуць увагу грамадскасці да рэстаўрацыі роспісаў, зробленых П. Сергіевічам.

Увогуле, творчасці Пётры Сергіевіча ўласціва цікавасць да самабытнай беларускай народнай культуры, мастацкая закончанасць, глыбокі псіхалагізм і філасофскае гучанне, часам алегарычнасць і рамантычнасць.